

فجایع طبیعی و برنامه‌ریزی: دولت کوبا و مشارکت مردمی

نویسنده: نلسون والدز

ترجمه: لاله پاشا، طاها زینالی

”آمادگی کوبا در رویارویی با فجایای طبیعی موجب شرمساری ماست“.

ریچارد ارستاد، کمیته‌ی خدمات‌رسانی به دوستان امریکا^۱

چند فاکت

در ۱۳ سال گذشته کوبا در معرض ۱۶ طوفان گرمسیری قرار گرفت. در ادامه به برخی از این فجایع نگاهی می‌اندازیم.

۴ نوامبر ۲۰۰۱: طوفان میشل

مقیاس سفیر-سیمپسون^۲: ۴

تأثیرگذاری بر ۴۵٪ از قلمرو کشور، ۵۳٪ از جمعیت، پیامدهای اقتصادی یک میلیارد دلار.

بالاترین سرعت باد: ۲۱۶ کیلومتر بر ساعت

تخلیه: ۷۱۲ هزار نفر. تعداد افراد در پناهگاه‌های عمومی ۲۷۰ هزار نفر

مرگ و میر: ۵ نفر

---

1 American Friends Service Committee (AFSC)

۲ Saffir-Simpson hurricane wind scale یا SSHES (مخفف آن) مقیاسی است برای اندازه‌گیری شدت طوفان‌های گرمسیری نیمکره‌ی غربی، که بر اساس آن این طوفان‌ها به پنج دسته تقسیم می‌شوند: طوفان گرمسیری دسته‌اولی دست کم بین ۱۱۹ تا ۱۵۳ کیلومتر در ساعت سرعت دارد و سرعت طوفان گرمسیری دسته پنجمی بیش از ۲۵۲ کیلومتر در ساعت است. بیان این مقیاس نشان‌گر برخی شاخص‌ها برای تعیین خسارت بالقوه و میزان سیلی است که در اثر طوفان به راه می‌افتد. طوفان‌های گرمسیری مناطق دیگر دارای مقیاس‌های متفاوتی هستند.

۲۰ سپتامبر ۲۰۰۲: طوفان ایزودور

مقیاس سفیر-سیمپسون: ۲

این طوفان ۶ ساعت در استان پینار دل ریو، و ۱۲ ساعت در کوبا ادامه داشت.

بالاترین سرعت باد: ۱۶۰ کیلومتر بر ساعت

بالاترین سرعت تندباد: ۲۲۰ کیلومتر بر ساعت

تخلیه: ۲۸۰ هزار نفر (به علاوه حیوانات اهلی)

۱ اکتبر ۲۰۰۲: طوفان لیلی

مقیاس سفیر-سیمپسون: ۲

بالاترین سرعت باد: ۱۱۰ کیلومتر بر ساعت

تخلیه: ۱۶۵،۸۳۰ نفر

پناهگاه‌های عمومی: ۸۶ هزار نفر

۱۳ آگوست ۲۰۰۴: طوفان چارلی

مقیاس سفیر-سیمپسون: ۲

بالاترین سرعت باد: ۲۲۰ کیلومتر بر ساعت

بالاترین سرعت تندباد: ۲۸۰ کیلومتر بر ساعت

تخلیه: ۱۴۹ هزار نفر

مکان: هاوانا و استان پینار دل ریو. این طوفان ۶ ساعت به طور ممتد در پینار دل ریو باقی ماند.

۱۲ سپتامبر ۲۰۰۴: طوفان ایوان

مقیاس سفیر-سیمپسون: ۵

بالاترین سرعت باد: ۲۵۰ کیلومتر بر ساعت

بالاترین سرعت تندباد: ۳۱۰ کیلومتر بر ساعت

تخلیه: ۱ میلیون و ۵۰۰ هزار نفر

مکان: ایزلا دلا خوونتود و پینار دل ریو

۵ جولای ۲۰۰۵: طوفان دنیس

مقیاس سفیر-سیمپسون: ۴

بالاترین سرعت باد: ۲۴۰ کیلومتر بر ساعت

تخلیه: ۶۰۰ هزار نفر

کوبا چطور از پس این طوفان‌ها برمی‌آید؟

اول؛ برنامه و طرح می‌ریزند. در کوبا این برنامه مقیاس ملی، استانی، شهری و روستایی و حتی محله‌ای را پوشش می‌دهد و در تمامی این سطوح مؤسساتی برای اجرای طرح وجود دارد.

دوم؛ همکاری ("شبکه‌ای از داوطلبان، امدادگران و مسئولان بهداشت عمومی آموزش‌دیده و باوجدان که همگی با هم کار می‌کنند"). در واقع، بر سازمان‌دهی کنترل بحران در محلات تکیه می‌کنند؛ علاوه بر این، موفقیت‌شان به خود مردمی که بناست تخلیه شوند هم بستگی دارد (مردم در محله‌های زندگی‌شان به یکدیگر کمک می‌کنند).

سوم؛ کل جمعیت کشور درباره‌ی طوفان‌های گرمسیری و مقیاس سفیر-سیمپسون آموزش می‌بینند (حتی در مدارس برای کودکان مسائل ریاضی برای تعیین حرکت مسیر طوفان در نظر گرفته شده است).

چهارم؛ به طور مداوم راجع به طوفان اطلاع‌رسانی کرده و اعلام می‌کنند که متناسب با سطح خطر و شرایطی که ممکن است پیش بیاید، چه اقداماتی باید صورت گیرد. رسانه‌های اصلی به نحوی اخبار و راهکارها را منتقل می‌کنند که برای مردم فهم‌پذیر باشد.

پنجم؛ با کمک‌گرفتن از تلویزیون، رادیو و سازمان‌های محلی (مانند کلیسا، مدرسه و پلیس) به کنترل فجایع طبیعی بالاترین میزان ممکن اهمیت داده می‌شود.

ششم؛ از رهبران سیاسی ملی و متخصصان برای ارتباط‌گیری با مردم استفاده می‌کنند و خود رهبران کشوری در کنار مردم به میانه‌ی طوفان می‌روند، تا مردم احساس نکنند فراموش شده‌اند.

هفتم؛ در زمان‌هایی که فصل طوفان نیست، طرح‌های تخلیه‌ی اضطراری مردم را تمرین می‌کنند.

هشتم؛ زمانی که خطر طوفان در شکل یک اختلال هوایی در شرق کارائیب مشاهده می‌شود، کانال‌های تلویزیونی و شبکه‌های رادیویی در سرتاسر کشور روند تغییرات این خطر بالقوه را به‌طور روزانه پیگیری می‌کنند. امور کل کشور در طی این دوره تا وقتی که خطر طوفان رفع شود، بر اساس اقدامات احتیاطی پیش می‌رود.

نهم؛ مردم این کشور می‌دانند که بسته به مکان و شدت طوفان احتمالی چه اقداماتی، در چه زمانی و به چه شکلی ضروری هستند. علاوه بر این، «نیروی دفاعی مدنی» در صورت بروز طوفان اطلاعیه‌های متناسبی در جراید منتشر می‌کند.

دهم؛ تخلیه‌ی اضطراری حداقل ۲۴ ساعت پیش از برخورد طوفان با خاک کشور انجام می‌شود.

یازدهم؛ تخلیه بر مبنای طرح مشخص و دقیق ملی، منطقه‌ای و محلی انجام می‌پذیرد. همه می‌دانند که به کدام نقطه باید بروند تا از آنجا به مقصد تخلیه‌ی اضطراری منتقل شوند. طرح تخلیه بر مبنای محل زندگی (خانه) افراد آماده شده و اجرایی می‌شود. کسانی که ممکن است در برهه‌ی تخلیه در مکانی غیر از خانه‌هایشان باشند نیز می‌دانند که باید خود را به چه مکانی برسانند. پزشک هر محله مسئولین تخلیه را همراهی می‌کند تا آنها از تاریخچه‌ی پزشکی و نیازهای تخلیه‌شوندگان مطلع باشند. در نتیجه، افراد با نیازهای خاص به پناهگاه‌هایی منتقل می‌شوند که تجهیزات پزشکی متناسب با آنها فراهم باشد.

دوازدهم؛ مردم قبلاً این مقصد تخلیه را دیده‌اند. این فضاها به آب، خوراک و لوازم خواب و سرویس بهداشتی مجهزند. معمولاً مقصد تخلیه‌ی منزل اقوام و دوستان است که در مکان‌های کم‌خطر واقع شده‌اند.

سیزدهم؛ چند ساعت قبل از برخورد طوفان به منطقه برق و گاز قطع می‌شوند.

چهاردهم؛ دولت منابع مورد نیاز برای تخلیه‌ی اضطراری را فراهم می‌کند: سازمان فرماندهی و کنترل باتجربه، پرسنلی که برای اجرای طرح تخلیه آموزش دیده‌اند، دسترسی به اطلاعات مربوط و جاری برای تمامی کسانی که در تخلیه، حمل‌ونقل، خورد و خوراک، خدمات پزشکی و پذیرش تخلیه‌شدگان دست دارند. مردمی که قرار است تخلیه شوند، خود بخشی از منابعی هستند که در جهت تخلیه‌ی اضطراری مورد استفاده قرار می‌گیرند.

در سال ۲۰۰۵، یان اِگِلند، مسئول هماهنگی امدادرسانی اضطراری در سازمان ملل متحد، به این نکته اشاره کرد که مشاهده‌ی برنامه‌ی کوبا نشان می‌دهد که در ایالات متحد معمولاً "هیچ تیزی در رسانه‌ها در ارتباط با پیش‌گیری از آسیب‌های طوفان دیده نمی‌شود". به همین ترتیب، ما به ندرت درباره‌ی آمادگی یکتا و مشارکتی کوبا چیزی می‌شنویم. نیویورک تایمز در یک گزارش نادر از قول راسل ال. هانر، فرماندهی اقدامات ارتش برای امدادرسانی پس از طوفان کاترینا که ایالت نئو آرلئانز را درنوردید، نوشت "کوبا به خوبی طوفان‌ها را مدیریت می‌کند. حکومت ایالات متحد می‌تواند از کوبایی‌ها بیاموزد"^۳.

با این همه، هنگامی که زمان بازسازی فرا می‌رسد، کوبا با مشکلاتی جدی روبه‌رو می‌شود. جلوگیری از پیامدهای ناگوارتر فاجعه‌ی طبیعی در گرو سرمایه‌ی انسانی و بسیج توده‌ایست. تحلیل ما نشان می‌دهد که نظام مدیریت فاجعه‌ی کوبا در ارتباط با ویژگی‌های معینی از واکنش و آمادگی در برابر فاجعه کارنامه‌ی قدرتمند و درخشانی از خود به جا گذاشته است،

---

3 <http://www.nytimes.com/2013/07/30/science/hurricane-tips-from-cuba.html>

ویژگی‌هایی که روابط عمومی در ارتباط با تهدیدها و مخاطرات طبیعی، پیش‌بینی علمی آب‌وهوا و تشخیص زمین‌شناختی را نیز شامل می‌شوند. کوبا دارای ظرفیت پر قدرتی برای تخلیه‌ی اضطراری و شیوه‌های دیگر پیش‌گیری از فجایای طبیعی است. اما، همان‌طور که بنیگنو آگوئره و ژوزف تریئر خاطرنشان کرده‌اند، جزیره‌ی کوبا از کمبود منابع مالی که بازیابی سریع را میسر سازد، رنج می‌برد. در واقع، این کشور پس از فجایای طبیعی با معضلات عدیده‌ای برای بازسازی و نیز بازیابی روبه‌رو می‌شود؛ معضلاتی که محاصره‌ی اقتصادی و تحریم‌های ایالات متحد هم در ایجاد آن‌ها و هم در تشدیدشان نقشی اساسی ایفا می‌کنند.

منبع: این متن در فوریه ۲۰۱۴ در وبسایت «کانتراپانچ» منتشر شده است.

Natural Disasters and Planning: the Cuban State and Popular Participation

* نلسون پی. والدز پروفیسور بازنشسته در دانشگاه نئو مکزیکو است.

فروردین ۱۳۹۸

پراکسیس

www.PRAXIES.org

---

4 B. E. Aguirre and Joseph E. Trainor: Emergency Management in Cuba: Disasters Experienced, Lessons Learned, and Recommendations for the Future